

Sabima kartleggingsnotat 10- 2020

Kartlegging av insekter i Sokndal kommune

Av Jarl S. Birkeland

Emneord: Sokndal, Artsmangfold, Lepidoptera, Diptera, Hymenoptera

Innledning

Sokndal kommune ligger lengst sør i Rogaland. Undertegnede er oppvokst i kommunen, nærmere bestemt på gården Birkeland. I 2017 fikk jeg for første gang støtte fra Sabima for å gjennomføre et kartleggingsprosjekt på insekter i kommunen. Kartleggingen har jeg fortsatt med, og støtten har jeg vært så heldig å få hvert år fra Sabima (se kartleggingsnotat nr 4-2017, nr 1-2018 og nr 18-2019). Årets kartlegging er nå gjennomført som planlagt. Det vil si den pågår enda, da det er flere malaisefeller ute som følge av den særs milde høsten. Disse er planlagt rigget ned ca 15.11.20.

Som i foregående sesonger har det vært benyttet lysfeller, fallfeller, gule fat, malaisetelt og turer med håv på forskjellige lokaliteter for å kartlegge. Alle sikre funn er rapportert til artskart via www.artsobservasjoner.no (AO). I løpet av de årene kartleggingen har pågått har det blitt påvist flere nye arter for Norge. Videre er det funnet flere rødlistede arter.

Jeg har som tidligere sendt materiale til flere andre prosjekter som er støttet av Artsdatabanken. Dette vil forhåpentligvis komme i artskart etter hvert som prosjektene blir ferdigstilte.

Spalangiopecta procera hunn fra Sandbekk 2018, publisert som ny for Norge i NJE 67 vol 1.2020. Foto; Arnstein Staverløkk, NINA.

Det er i tillegg til registrering av insekter registrert mange andre arter som følge av insektskartleggingen.

Jeg har fått verdifull hjelp fra Arjen Leendertse på bestemmelse av diptera, samt hyggelig selskap på et par fangsturer.

Kjell Mjølunes har også vært velvillig med sin hjelp for bestemmelse av sommerfugler og diverse hymenoptera.

I fjorårssesongen (2019) var jeg så heldig at jeg fikk hjelp fra Terje Jonassen som gikk gjennom malaisefangstene mine mhp. Diptera (tovinger). Dette resulterte i svært mange artsfunn, faktisk så mange at jeg pt. ikke er ferdig med å punche alt inn i AO, men det blir gjort.

Videre hjalp Per Kristian Solevåg meg med å bestemme opp et betydelig antall biller. Stor takk til dem begge, og jeg er så heldig at jeg har tilsvarende avtale for 2020- sesongen. Her vil alle bestemte funn bli lagt inn i AO i løpet av våren 2021.

Videre må det nevnes at det har vært svært inspirerende å levere dyr til Jostein Kjærandsen ved Universitetet i Tromsø. Han er en internasjonal kapasitet på soppmygg og har gjort flere spennende funn i materialet som jeg har sendt ham. Dette gjelder både fjorårets fangster og årets fangster så langt som jeg har sortert ut.

Brachycampta angulata Lundstrom, 1913
Norway, RY: Sokndal, Årstad - TSZD-JKJ-111174

Genitalieilde av soppmyggen Brachycampta angulata. Foto J. Kjærandsen, UiT. Fra malaisefella i myra på Årstad, lokalitet nr 8.

Fangstene fra malaisetelt og SLAM- feller er gjennomgått. Jeg har plukket ut de dyrene som jeg har kompetanse til å bestemme selv. Dette arbeidet er ikke avsluttet, og vil nok pågå en stund videre ut over høsten/vinteren. Alle sikre observasjoner registreres på AO.

Jeg har plukket ut et betydelig materiale av Ichneumonider og Braconider, ca. 1000 dyr som jeg har på nål. Jeg jobber med å heve egen kompetanse på disse spennende dyra, og planen er å fortsette kartleggingen av disse dyra i årene framover.

Alle bilder er tatt av undertegnede der ikke annet er angitt. Takk til SABIMA for støtte. Takk til Alf Tore Mjøs ved Stavanger Museum MUST for hjelp med malaisefangster. Takk til min kone Jannicke for tålmodighet og korrektur.

Metoder

Jeg har brukt malaisetelt og SLAM- feller som passive feller, hvor fangstflaskene har vært fylt med sprit . Videre har fallfeller, vindusfeller og gule fat til en viss grad vært benyttet, og ellers tradisjonell innsamling med håv.

Fangsten har variert, der noen feller har fanget svært store mengder dyr, mens andre plasseringer har gitt mere moderat fangst.

Lysfellene som er brukt er Robinsonfeller som undertegnede har laget selv.

Robinsonfellene er utstyrt med 125 w kvikksølvdamppærer og fungerer greit, men det er nok noe "lekkasje" av micros, som det dog ikke er fra fabrikkbygde feller.

Videre har målrettet håving og fotografering vært brukt som metoder for å samle inn og dokumentere dyr. Lepidoptera har kun blitt fotografert, men enkelte dyr er blitt samlet inn til Stavanger Museum (MUST). Tovinger (Diptera) og årevinger (Hymenoptera) har blitt samlet inn og satt på nål for videre bestemmelse.

Hornsikade Centrotus cornutus fra Sandbekk 21.05.2020.

Lokaliteter

Her gir jeg en kort beskrivelse av hver lokalitet undersøkt i 2020 samt brukte metoder.

1. **Birkeland N 58.3558949 E61570569**

Lokaliteten er en frukthage i et gammelt kulturlandskap med flere småbruk, omgitt av bjørkeskog og lynchhei. Det er mye berg i dagen og fattig jordsmonn der det ikke er gjødslet. Kulturlandskapet er preget av å ha vært brukt som sauebeite i flere generasjoner.

Metoder: SLAM- felle, lysfelle, håving og observasjoner.

2. **Rekedal N58.3530281 E6.2627941**

Lokaliteten er en rik, sørvestvendt edellauvskog, som består av ei bratt li. Her finnes det svartorsumpskog og mye død ved som følge av omfattende beverarbeid langs elva. Det er en god forekomst av alm litt lenger opp i lia hvor fellene har vært plassert.

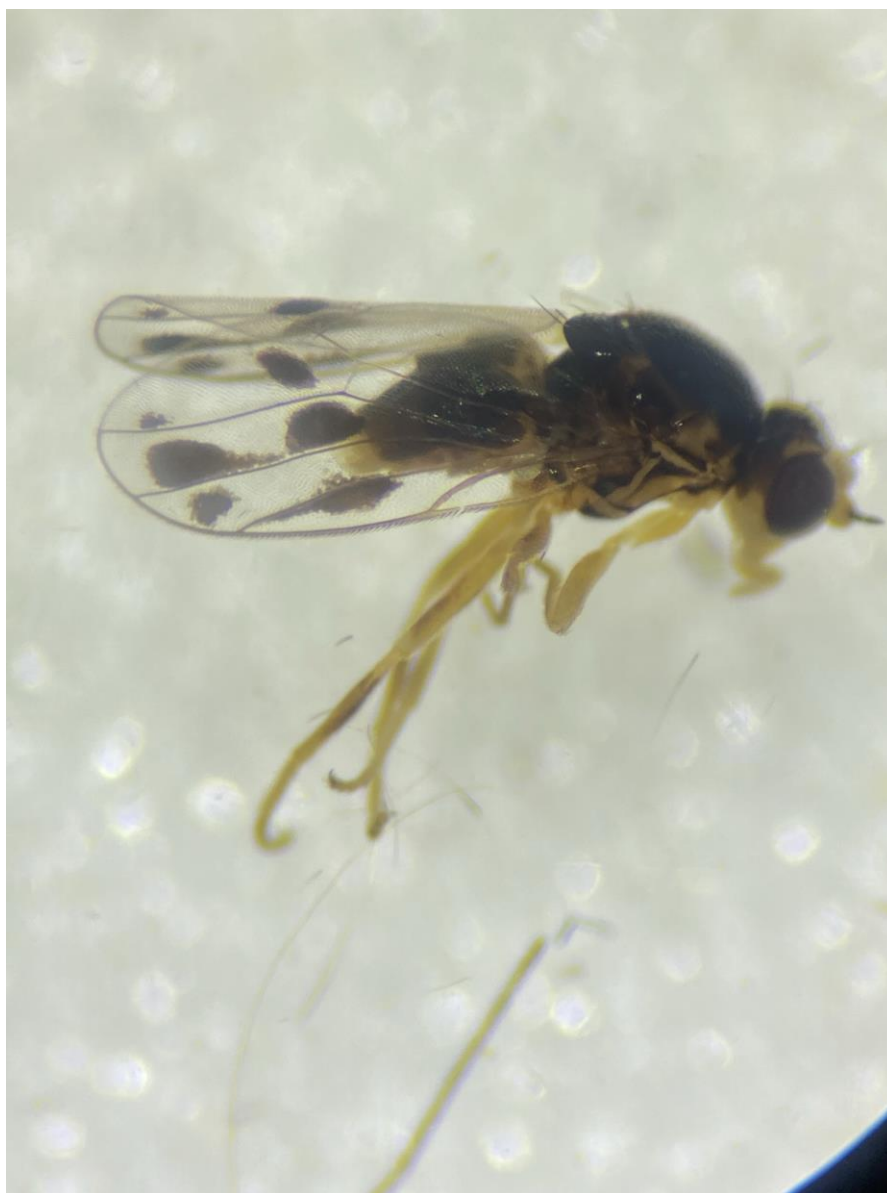
Metoder: malaisetelt, fallfelle og vindusfeller.

3. **Rekvei N58.3431222 E6.2661453**

Lokaliteten er en rik edellauvskog i ei sørvestvendt bratt li. Dominerende treslag er eik, alm, lind, hassel og hegg.

Metoder: lysfelle, malaisefelle og gule fat ble benyttet her.

Gampsocera numerata, hann - en svært uvanlig flue. Kun 7 funn i Norge fra før iflg. artskart, hvor alle er konsentrert rundt Oslo. Et svært uventet funn. Arten regnes som sjelden i hele sitt utbredelsesområde. Larven utvikles i råttan ved av edelløvtrær. Denne ble funnet i malaisefellen plassert på Rekvei.

4. **Løgevig N58.32635 E6.2697802**

Lokaliteten ligger på østsiden av Rekefjord pukkverk. Den er sterkt påvirket av pukkverksdriften da fjellmasser og sprengstein grenser opp mot lokaliteten. Lokaliteten var tidligere bebodd, og det er spor etter hustuffer og frukthager. Her er rik gras- og urtevegetasjon. De dominerende treslag er eik og hasselkratt. Lokaliteten ligger rett ved sjøen og har et mildt klima hvor det blant annet vokser et stort valnøttre som bærer frukter hvert år. Metoder: håving og observasjoner.

Megamerina dolium - en sjelden flueart. Dette funnet er det første vest for Arendal. Løgevig 20.07.2020.

5. **Skittmyr N58.3501773 E6.3055563**

Lokaliteten er i utkanten av et jorde som er i tilgroing. Det er mye tistler, mjørdurt og skjermplanter på jordet, i tillegg til hasselkratt i kantsonen.

Lokaliteten grenser mot Eikebakka naturreservat.

Metoder: malaisefelle, håving og observasjoner.

Fella i Skittmyr.

Barkvåpenflue Berkshiria hungarica - funnet i en malaisefangst i Skittmyr. Den er rødlistet i kategori NT. Iflg. Artskart er den ikke funnet i Rogaland før.

6. **Sandbekk N58.3572043, E6.3345159**

Lokaliteten er et gammelt gruvedeponi, hvor sandmasser ble deponert. Området er ørkenaktig, hvor det var store problemer med sandflukt for ca. 30 år siden. Det ble da satt i gang et treplantingsprosjekt for å binde sandmassene, noe som var delvis vellykket. Her er fremdeles store flater med eksponert sand. En rekke arter knyttet til tørre sandlokaliteter er funnet her.

Metoder: malaisetelt og fallfelle, håving og observasjoner.

Malaisefella på Sandbekk, mye biulv og gullvepser i denne fangsten.

*På Sandbekk er det en stor koloni biulv *Philanthus triangulum* på minst 500 ind.*

1. **Vardåsen N58.3309677 E6.2632296**

Lokaliteten er en sørvendt tørrbakke som ligger rett ved Rekefjord pukkverk. Denne lokaliteten inneholder en rekke sjeldne plantearter, og har tidligere vært dårlig undersøkt. Årets undersøkelser har gitt en rekke interessante funn. Spesielt kan nevnes rødhalet måneflekkflue *Eumerus sabulorum* VU. Metoder: malaisefelle, fallfelle, håving og observasjoner.

Vardåsen 10.07.20 - en frodig tørrbakke.

Galle på hårsveve *Pilosella officinarum*. Gallen dannes av fluen *Tephritis ruralis*, en tallrik art i lia på Vardåsen 13.06.2020.

7. **Årstad N58.3379408 E6.3011038**

Lokaliteten er en frukthage med en liten, restaurert slåttemark. Lokaliteten er omkranset av fattig eikeskog, myr og hager, og er ellers preget av hageplanter.

Metoder: lysfelle.

Olivenfly *Trisateles emortualis*, på vestgrensen av utbredelsesområdet sitt i Norge.

8. Årstad N58.3368395 E6.3023323

Ikke langt fra forrige lokalitet ligger det et våtmark/ myrområde. Det har svært rik grunn og frodig vegetasjon. Området er svært fuktig og fella står på oversvømt mark.

Metode: malaisefelle.

Fella i myra på Årstad.

9. Heggdal N58.3479528 E6.2468397

I 2019 rammet en stor skogbrann deler av Sokndal, blant annet på Heggdal, hvor det ble plassert et malaisetelt i en utbrent, fattig eikeskog. Fella ble revet ned av beitedyr i slutten av august.

Metode: malaisefelle

Fella på Heggdal når den ble satt opp 13.04.2020.

Knubedal er en svært spennende lokalitet som ble besøkt to ganger i løpet av sesongen 2020. Her 12.06.2020.

Litteratur:

- J. B. Jordal, J. I. Johnsen: Supplerende kartlegging av naturtyper i Rogaland i 2010.
- A. Stubbs, M. Drake: British Soldierflies and their allies 2014.
- B. Ehnström, M. Holmer: Nationalnyckeln Coleoptera: Cerambycidae.
- H. Bartsch mfl.: Nationalnyckeln bind 1 & 2 Syrphidae 2009.
- S. Falk, R. Levington: Bees of Great Britain and Ireland 2015.
- P. Yeo, S. Corbet: Solitary Wasps 1995.
- Aarvik, L. O. Hansen, V. Kononenko: Norges sommerfugler 2009
- P. Waring, M. Townsend, R. Lewington: Moths of Great Britain and Ireland 2009.
- P. Sterling, M. Parsons, R. Lewington: Micromoths of Great Britain and Ireland 2012.
- H. P. Tschorning, B Herting: The Tachinids (Diptera: Tachinidae) of Central Europe 1994.
- G. R. Broad: Keys for the identification of British and Irish nocturnal Ichneumonidae.
- G. R. Broad et al: Ichneumonid Wasps (Hymenoptera: Ichneumonidae): their Classification and Biology 2018.

Internettressurser:

- Artsdatabanken: Arter på nett
- Artsdatabanken: Artskart
- Artdatabanken (Sverige): Artnyckeln